

Deyimler ve Atasözlerdeki Coğrafya

Idioms and proverbs in geography

Barış Taş^{*1}, Okan Türkan²

¹Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Çankırı

²Çankırı Karatekin Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Çankırı

Öz: İnsan ve doğal ortam arasındaki etkileşimleri konu alan coğrafya, kültüre ait unsurları da inceler. Doğal ortam-insan etkileşiminin kültürel yansıması durumundaki atasözleri ve deyimler de coğrafya biliminin inceleme kapsamı içinde yer alır. Kültürün soyut unsurları arasında yer alan dil, insan ile doğal ortam etkileşimini yansıtan en önemli araçlardan biridir. Uzun bir kültürel birikim ile deneyimlerin günümüze yansıması durumundaki atasözleri ve deyimler, doğal ortama ve insana ait pek çok unsuru barındırabilmektedir. Çalışmada, Türk atasözleri ve deyimlerde bulunan coğrafi unsurları belirlemek amaçlanmıştır. Daha önce böyle bir araştırmanın yapılmayışı, çalışmanın özgün değerini oluşturmaktadır. Bu amaçla, Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan Atasözleri ve Deyimler sözlüğünde geçen 1037 atasözü ve 953 deyim taranmıştır. Toplam 1990 atasözü ve deyim içerisinde doğal ve beşeri unsurları içeren coğrafi terim ve kavramın geçtiği 131 atasözü ve deyim tespit edilmiştir. Bu atasözleri ve deyimler bitki örtüsü, iklim, yeryüzü şekilleri, hidroğrafya ve beşeri unsurlar başlıkları altında gruplandırılmıştır. Coğrafi terim ve kavramların geçtiği atasözleri ve deyimlerin yaklaşık %65'inin bitki örtüsü, yeryüzü şekilleri ve hidrografik unsurları içerdiği görülmüştür. Beşeri unsurlar ise yaklaşık %20'lik bir paya sahiptir. Geriye kalan %15'lik kesimde ise madenler, evren-uzay ve diğer coğrafi unsurların bulunduğu görülmüştür. Buradan hareketle, doğal çevreye ait coğrafi unsurların insan yaşamını ve dolayısıyla kültürünü etkilediği, bunun da atasözleri ve deyimler yoluyla kuşaktan kuşağa ulaştığı sonucuna ulaşılabılır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, coğrafya, Diller coğrafyası, Atasözleri ve Deyimler

Abstract: Geography also examines the cultural elements as well as the relations between human and natural environment. Proverbs and idioms in the context of cultural reflection of the natural environment-human interaction are also included in the scope of the study of geography. The language, which is one of the abstract elements of the culture, is one of the most important tools reflecting the interaction of people with the natural environment. Proverbs and idioms are a day-to-day reflection of a long cultural accumulation and experience. For this reason, they have many elements of natural environment and human being. In the study, it is aimed to determine geographical elements in Turkish proverbs and idioms. The fact that such a research has not been done previously constitutes the original value of the work. For this purpose, 1037 proverbs and 953 phrases in the Dictionary of Proverbs and Idioms prepared by the Turkish Language Association were searched. Total 199 proverbs and idioms have been identified, including the geographical term and concept, which includes natural and human elements. These proverbs and idioms are grouped under the titles of plant cover, climate, land forms, hydrography and human elements. It has been observed that about 65% of the proverbs and idioms passed by geographical terms and concepts contain vegetation, land forms and hydrographic elements. Human factors have a share of about 20%. In the remaining 15%, mines, universe-space and other geographical elements were found. From here, it can be reached that the geographical elements of the natural environment are influencing human life and consequently the culture, which can be reached through the proverbs and idioms.

Keywords: Culture, Geography, Language geography, Proverbs and idioms

* İletişim yazarı: Barış Taş, e-posta: tas.baris@hotmail.com